

Oponentský posudok habilitačnej práce

KREJČOVÁ, Elena: Problematika osvojování druhého jazyka – teorie a praxe (na základě výuky bulharštiny jako cizího jazyka ve slovanském kontextu). Brno: Filozofická fakulta MU 2018, 186 s.

Mgr. Elena Krejčová, Ph.D. predložila pomerne rozsiahly rukopis habilitačnej práce o problematike osvojovania bulharčiny v českom jazykovom prostredí. Svojou prácou sa zapojila do aktuálneho procesu riešenia teoretických i praktických otázok bilingvizmu a osvojovania cudzieho alebo druhého jazyka v širšom lingvistickom a komunikačno-pragmatickom kontexte. Vedecká diskusia o uvedenej problematike v celosvetových reláciách sa rozprúdila vďaka globalizačným spoločenským trendom a potrebe vyrovnat' sa v praktickej komunikácii s viacjazyčnosťou. Habilitandka sa do tohto procesu zapojila tvorivo a to nielen tým, že v dizertačnej práci podrobne identifikovala a opísala smery, ktorými sa uberal a uberá výskum tejto problematiky, ale posunula znalosti o osvojovaní druhého jazyka o skúsenosti osvojovania a štúdia bulharčiny v českom a širšom slovanskom kontexte. V neposlednom rade osobný vklad Mgr. E. Krejčovej, Ph.D. do tejto problematiky vidíme aj v rámci podrobnej analýzy vybraného empirického materiálu. Habilitačná práca je problémovo a tematicky štruktúrovaná vyvážená a premyslene. Habilitandka identifikovala tri základné teórie osvojovania druhého jazyka, empirickú, kognitivistickú, nativickú, a poukázala na ich silné i slabšie stránky. Pri výklade termínu druhý jazyk sa priklonila k novším a aktuálnejším interpretáciám druhého jazyka Roda Ellisa (1997) a Rosamondy Mitchellovej a Floranc Mylesovej (2004) ako hociktorého nematerinského jazyka, ktorý sa človek učí až potom ako zvládol materinský jazyk, teda aj v podmienkach jazykových kurzov, čo je predmetom záujmu Mgr. E. Krejčovej, Ph.D. Iní autori rozlišujú druhý jazyk osvojovaný v prirodzenom prostredí. Habilitandka predtým, než sa dostala k jadrú svojej práce, riešila aj ďalšie závažné otázky týkajúce sa základných problémov osvojovania druhého jazyka, akým je komplex otázok súvisiacich s jazykovou interferenciou, prepínaním kódu, typov bilingvizmu a pod. Aj v tejto sfére autorka preukázala široký rozhľad v danej problematike. Nesnažila sa však o vyčerpávajúci popisný prístup, ale o kritické hodnotenie tradičnejších a novších prístupov v domácej a zahraničnej literatúre o uvedených otázkach. Pri selekcii literatúry a v odkazoch na použitú literatúru sa spravidla riadila kritériom funkčného začlenenia vypozerovaných konceptov do analýzy vlastného empirického materiálu. Výsledkom takéhoto metodologického a metodického postupu je pomerne presne zachytený proces a stav osvojovania bulharčiny českými študentmi na kurzoch bulharského jazyka a bulharskej kultúry. Postup od všeobecne platných otázok k interpretácii jazykových špecifik pri osvojovaní bulharčiny vyplývajúcej zo skúseností s českým jazykom, v nejednom prípade modifikovaný aj jazykovou tvorivosťou jednotlivého používateľa jazyka, výsledne predstavuje prínos do domácej lingvodidaktiky i (širšie) do konfrontačnej lingvistiky, psycholingvistiky a pod. Za ťažiskové kapitoly považujem kapitolu 8. *Vplyv prvého jazyka na ovládanie druhého jazyka* a 9. *Analýza korpusu empirického materiálu*. Z habilitačnej práce Mgr. Eleny Krejčovej, Ph. D. vyplýva, že je pre všeobecnójazykovednú skúsenosť zjavná a podstatná bezznalostná gramatika (povedané J. Dolníkom), ktorou sa riadi používateľ materinského jazyka od útleho veku i v dospelosti, na znalostnú gramatiku, ktorou sa riadi intencný bilingvista, resp. ten, kto sa učí nejaký jazyk, v našom prípade bulharský jazyk, ako druhý jazyk. Habilitandka v tejto časti práce preukázala svoju zručnosť v klasifikácii jazykových problémov pri osvojovaní si bulharčiny českými jazykovými príslušníkmi a zmysel pre stručnú, pritom však presnú, jazykovú interpretáciu. Pars pro toto môžem

spomenúť interferenciu v predložkovom systéme, resp. v používaní predložkových konštrukcií po slovese, ktoré v prirodzenej bulharčine ani neexistujú. Autorke habilitačnej práce sa podarilo identifikovať rad univerzálnejších chýb pri osvojovaní si bulharčiny českými jazykovými príslušníkmi, ale identifikovať i potenciálne kritické miesta, kedy „chyba“ môže nastať. Habilitačná práca Mgr. Eleny Krejčovej, Ph.D. je výsledkom dlhodobej pedagogickej praxe a hlbokých teoretických znalostí bulharčiny a češtiny. Autorku poznám aj na základe iných jej početných štúdií z tejto oblasti a publikácií zameraných na bulharsko-český jazykový kontext. Ako vyučujúcu ju poznám aj ako vysokoškolskú pedagogičku, ktorá v značnej miere prispieva skvalitnenia štúdia bulharčiny na bratislavskej Filozofickej fakulte. Predložená habilitačná práca spĺňa kritériá jasnosťou a presnosťou artikulovania vedeckého problému, ale i po formálnej stránke, citačnej, jazykovej a štylistickej. Ak si uvedomíme, že pre autorku je čeština druhým jazykom, je to ďalšia pridaná hodnota habilitačnej práce.

Prv než sa dopracujem k záveru, dovoľm si autorke habilitačnej práce navrhnúť niekoľko otázok do diskusie v rámci habilitačného konania:

1. Bilingvizmus sa vníma predovšetkým ako psycholingvistická problematika. Habilitandka sa pri analýze empirického materiálu skoncentrovala na analýzu chýb z aspektu systémového konceptu jazyka. Prečo takto postupovala?
2. Skúmala dizertandka osvojovanie bulharčiny v českom jazykovom prostredí okrem v didaktickej praxi aj v prirodzených podmienkach? Aké sú základné zhodné a odlišné charakteristiky intenčných a prirodzených bulharsko-českých/česko-bulharských bilingvistov?

Záver. Na základe uvedených poznámok, doterajších vedeckovýskumných a pedagogických aktivít habilitandky a na základe podrobnej analýzy rukopisu habilitačnej práce dospel som k záveru, že habilitačná práca Mgr. Eleny Krejčovej, Ph.D. *Problematika osvojování druhého jazyka – teorie a praxe (na základě výuky bulharštiny jako cizího jazyka ve slovanském kontextu)* spĺňa štandardné požiadavky kladené na úroveň habilitačných prác a navrhujem po úspešnom habilitačnom konaní, aby jej bola udelená pedagogicko-vedecká hodnosť „docent“ v odbore slavistika.

V Bratislave 19.9. 2018

prof. PhDr. Miroslav Dudok, DrSc.